

plien el nombre de les variants romanitzades de l'indoeur. *PESTANA* 'part prominent del cos (pèl, mugró, pits, etc.)' aplegades en l'article *PAU, PETA* d'aqueixa obra; alguna d'elles, com *baspânes* 'pestanyes, celles' viu encara a Laveda i Bigorra (Cauterès, Arrens i Lourde, *ALGc.* III, 583 «cil») donen testimoni d'una base en -ANNA amb -NN- geminada com la hispànica, variant bàsica sobre la qual aporto ara algunes noves idees.

PÍFIA. En la gènesi que vaig idear d'aquest mot, com a alteració catalana de *pifer/pifre*, instrument musical (amb la -r emmudida en català), ens mancava una prova (VI, 553b38) que mostrés com fou en la nostra llengua que *pifer*, passà des de la designació de l'estridència espinguetesa d'aquella mena de flauteta de processons i desfilades, a designar qualsevol cosa esguerrada massa palesament. Doncs ens ho ensenya la primera aparició del mot amb el sentit d'objecte mal afinat, però no en la forma alterada, sinó en l'antiga amb -r- que creïem exclusiva de l'instrument musical: «a la Torre d'en Peixau de Badalona», la primera vegada que anà el Baró en aquella masoveria rusticíssima a l'arrencada de la muntanya «me pujà lo masover un llumener de la cuina, per falta de candeles ---, ab aquell tan *pifre* llumener, no podia llegir ni escriure, per faltar-me clau siquiera per deixar-lo penjat a la paret» Maldà, *Calaix de Sastre* 1783, I, 103.

PINTA. De *pinten-ample*, V. la variant de *biten-ample* (s. v. VII, III) de cabdal importància per a la data i etimologia d'aqueixa locució.

D'aquesta locució en la forma *de pinta en ample*, dono ja d'Alcover una cita, i l'he vista en la mateixa forma en altres dos o tres passatges de les seves obres. Un sol cop la hi veig en una variant formal i ortogràfica diferent (sense *de*): «els vespres d'hivern quan hi passava --- per portelló, o pel portal obert *pint en ample*, descobria aquells interiors tebis» (sobre M.S.Oliver, *O.C.* 170a20). No és indiferent trobar indicis que a un mestre tan reflexiu i ben informat de l'ús de la llengua devia intrigar-lo la curiosa locució, i aqueixa variant adverbial pura, es pot pendre com a provinent d'un ús ja llatí en ablatiu absolut *PECTINE AMPLO*; que junt amb el *biten-ample* de JnRosselló, de data evidentment pre-islàmica, revelen una expressió ja encunyada en el llatí baleàric. Un hispanista tan savi i crític com Walter Mettman m'escrivi (1987) adherint-se decidit a la solució trobada per a aquest problema.

PITJAR. L'ús interessant de *pitjar enfora* 'obrir-se pas a través' que dono ja en un passatge de Maragall, és molt d'ell: «el sentit de la vida que *pitja enfora*, a través de tot lo sobreposat» (carta a Pijoan, 1903, *O.C. Per.* 1017a30).

PLA. (VI, 583a9-11, i *pla* s. v. *PLANTA* 588b14-29, i *DECH* IV, 573a45 ss.) El substantiu *pla* en el sentit de 'disseny cartogràfic' i en el subsegüent de 'projecte' i 'programa d'acció', que no fou consagrat fins als anys 1920-30, substituint *plan* i *plano* encara únicament

usats fins aleshores (fora d'alguns subalterns que havien assajat una pobrissona ultracorreció *plànol* en la primera d'aqueixes accs.), adaptacions del fr. *plan* (directes i per via castellana, en l'origen caco-grafia de *plant*), són neologismes d'ús força incòmode, pels equívocs i malentesos a què ens exposen. Encara que no en tinc memòria ben precisa, crec que foren induïts al mestre Fabra (i acceptats d'ell amb un «què-hi-farem») per correctors que l'ajudaven, i que els havien inventats per pura ignorància del caràcter i índole del mot francès internacionalitzat. Si un dia es constata que una forta majoria dels catalans continua (com crec) dient *plan*, jo aconsellaria que es restauri la legitimitat d'aquesta forma en les dues accs. internacionals 'disseny' i 'projecte-programa'; estic segur que no fariem així més que seguir l'àurea norma del Mestre: tenir un vocabulari català, de genuïna i humana puresa, però eficaç, clar i pràcticament usable.

PLEGAR. *Aplicar* que només registrarem des del *DTo.* 1647, és ja freqüentíssim en Lull; assegurat pel vers en «açò *aplicam* a l'enteniment de Déu» (*Rims* I, 300) i una vintena d'exc. en prosa (aplegats per MColom); «*Aplicació* de l'Art General», títol del gros poema de Lull (*Rims* ed. 1938, II, 209).

PLORAR. *Susplorar* 'ploriquejar, llagrimejar': «el pastor d'Er --- bé n'era de vell! --- tot ell tremolava --- provava de se reparar les narius glaçades i alçava amb els --- dits un plec del seu capot de burata sobre els ulls que *susploraven*; s'eixugava les llagrimetes ---» JSebPons (*Set Sivelles* 46). Amb un paper d'interès, del prefix *sus-*.

PREFERIR. *Diferent*, que no registràvem sinó des de Busa, i *diferència* només des d'un apòcrif lul·lià, ja figuren genuïnament en Lull: «aquesta *diferència* és --- ocasió com sia pluralitat de moltes coses e que sien *diffrents* substancialment». *A. Sci.* I, 16, i *diferenciar*: «*diferenciarà* l'amant son Amat de més sovint *diferenciejar diferència* d'amor» en *Art Amativa* 162.

PRÉMER. Com dic a VI, 788b52 etc., *aprémer* que ja es troba en *Merav.* de Lull sembla ser més aviat normalització d'*OPPRIMERE*, si bé també l'usà, així com en variants, com a versió d'altres derivats en -PRIMERE: «vepaors *apremudes* per les nuus» *Prov.* 193; en el *Li. d'Astr.* s'ha fet la badada de llegir *apeubre* (Galmès-Colom) per *apenbre*: «lo codony à virtut de *apenbre* les fumositats a enjús», traduint «*imprimendi* sive *reprimendi*»; per a *pembre* < *prémer*, veg. ací VI, 786b 12. *IMPRIMERE* en el sentit d'«empremtar, imprimir», d'on *impressio*, -onis, ja figura un poc adaptat no sols en BMetge (VI, 790a52) sinó ja en Lull «la figura del sol, lo qual par major en recepció o en *emprensió* de àer gros e confús» i *empressió* en un altre passatge *A.Sci.* III, 68. Trobem: *Petri Primzaclau* a. 1179 (Mas, *NHBna* X, 303), imperatiu metafòric de *prémer*: 'pitja la clau'. Aquest és el primer testimoni de *prémer*.